

УДК 343.125+343.263.2

Фаринник Василь Іванович –
кандидат юридичних наук, член
експертної ради Національної
асоціації адвокатів України,
заслужений юрист України

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ

Розглянуто питання застосування запобіжних заходів у кримінальному процесі. Визначено особливості домашнього арешту, висловлено пропозиції щодо вдосконалення порядку його застосування. Обґрунтовано, що практика застосування домашнього арешту буде ефективною лише за умови детальної законодавчої регламентації цього запобіжного заходу.

Ключові слова: кримінальний процес; запобіжні заходи; домашній арешт; електронні засоби контролю; облік; реформування кримінального судочинства.

Рассмотрены вопросы применения мер пресечения в уголовном процессе. Определены особенности домашнего ареста, высказаны предложения по усовершенствованию порядка его применения. Обосновано, что практика применения домашнего ареста будет эффективной только при условии детальной законодательной регламентации этой меры пресечения.

Ключевые слова: уголовный процесс; меры пресечения; домашний арест; электронные средства контроля; учет; реформирования уголовного судопроизводства.

Are reviewed the problems of application of the preventive measures in the criminal process. On the basis of practice are determined the peculiarities of the home arrest, are expounded the suggestions about improvement of the manner of its application.

It is proved that practice of application of the home arrest will be effective only after the detailed legislative regulation of this measure of suppression.

In particular, it is suggested to establish new responsibilities at application of the home arrest: prohibition on the conduct of telephone negotiations, sending of correspondence and use of communication facilities; prohibition on contact with certain persons and acceptance visits of someone else; responsibilities to answer on telephone calls or other signals of control, to make a phone call or personally to appear at a certain time to the organ that carries out a supervision.

Also is proved the necessity to detail the procedure of verifications of persons, to whom a the home arrest is applied, by determination that verification must be conducted not more than two times in daily time and no more once in a night-time. Thus presence of public servant in an accommodation of arrested person will be possible only on the consent of this person and persons living together with him, and shall not exceed thirty minutes.

It is suggested in the term of the home arrest to include the time in custody, and by the place of implementation of preventive measures such as the home arrest can be identified also curative establishment .

Keywords: the criminal procedure; the preventive measures; the home arrest; the electronic means of monitoring; the accounting; the reform of criminal justice.

Державна політика, спрямована на гуманізацію кримінального процесуального та кримінального законодавства, зумовлює необхідність у єдиних, наближених до європейських, стандартах застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Саме тому новий Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) України містить низку положень, що передбачають обмеження сфери застосування покарань, пов'язаних із позбавленням волі. До таких можна віднести норми щодо проведення досудового розслідування за кримінальними проступками (неможливо застосувати тримання під вартою до наведених видів кримінальних правопорушень), запровадження особливої процедури погоджень застосування всіх без винятку запобіжних заходів, упровадження нових запобіжних заходів – особистого зобов'язання та домашнього арешту. Але якщо особисте зобов'язання, власне, є альтернативою підписки про невиїзд, передбаченої чинним КПК України 1960 року (хоча деякі автори у своїх коментарях до КПК України помилково вважали, що за відсутності підписки про невиїзд, відповідно, збільшиться

кількість тримань під вартою), то домашній арешт – це новий запобіжний захід.

Окремі питання застосування домашнього арешту становили предмет дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема: М. Й. Вільгушинського, Д. А. Долгушина, О. В. Капліної, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, О. О. Левендаренка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, О. Ю. Татарова, Л. Д. Удалової, В. П. Шибіко, О. Г. Шила та інших. Саме їх праці, зрештою, послугували теоретичним підґрунтям для вдосконалення інституту домашнього арешту. Водночас, більшість досліджень має фактологічний характер або ж стосується лише окремих аспектів проблеми.

Наведеним зумовлена необхідність у ретельному аналізі законодавчих норм та зарубіжного досвіду застосування домашнього арешту, а також вироблення на їх основі рекомендацій відносно розв'язання практичних проблем у зазначеній царині.

Варто нагадати, що Статутом кримінального судочинства (СКС) 1864 року передбачений такий захід процесуального примусу як домашній арешт (п. 5 ч.1 ст. 416 СКС), що застосовувався нарівні з триманням під вартою до взяття обвинуваченого на поруки чи внесення ним застави (ст. 428 СКС) [1].

Відмінністю домашнього арешту від тримання під вартою було те, що в першому випадку для ув'язнення слугувало місце мешкання обвинуваченого. До того ж, умови домашнього арешту не було регламентовано. У одних випадках останній надавав підписку про незалишення житла, в інших – поруч із його житлом чергувала поліцейська охорона [2]. Проте застосовувався захід вкрай рідко. Як зазначає з цього приводу П. І. Люблинський, у 1899 році фактів домашнього арешту жодного разу не зафіксовано [3, с. 372].

КПК УРСР 1922 року також передбачав домашній арешт як запобіжний захід – йшлося про обмеження волі у вигляді ізоляції за місцем мешкання з призначенням варти чи без такої. Як свідчить історія, зазначений вид процесуального примусу зарекомендував себе як досить дієвий.

Названий вид запобіжного заходу застосовується нині в більшості європейських країн. Безпосередній аналіз практики кримінального судочинства зарубіжних країн дає підстави для

висновку про доцільність запровадження в КПК України саме цього запобіжного заходу.

Загалом же, домашній арешт – це запобіжний захід, що полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Виходячи з парадигми КПК України та переліку запобіжних заходів, домашній арешт підлягає застосуванню в тих випадках, коли застава є занадто лояльним запобіжним заходом, а тримання під вартою – надто суворим.

Статистичний аналіз, здійснений нами ще 2011 року (до набуття чинності новим КПК України), засвідчив, що запобіжний захід у вигляді тримання під вартою щороку застосовувався до близько 35 тис. осіб, із яких 27 тис. учиняли тяжкі та особливо тяжкі злочини. Отже, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою було застосовано майже до 8 тис. осіб, які вчинили злочини середньої тяжкості, проте перешкоджали об'єктивному розслідуванню шляхом неприбуття до правоохоронного органу, фальсифікації доказів, впливу на учасників процесу тощо. Іноді підозрювані (обвинувачені) опинялися під вартою, оскільки не мали змоги підтвердити свою платоспроможність для обрання застави відносно них. Саме домашній арешт покликаний розв'язати проблеми такого роду, ставши «проміжним» запобіжним заходом між заставою і триманням під вартою [4, с. 4].

Запровадженням домашнього арешту вдалося значною мірою розвантажити ІТТ і СІЗО, де кількість затриманих не завжди є відповідною можливості їх розміщення, що зрештою призводить до порушень прав громадян.

Домашній арешт сприяє й тому, що більшості підозрюваних вдається «не втратити себе в суспільстві» (ситуація дозволяє таким особам продовжувати працювати, матеріально забезпечувати себе і своїх рідних, підтримувати соціальні зв'язки тощо). У психологічному плані домашній арешт є безумовно позитивним заходом, оскільки загальновідомий той факт, що особи, які «відвідали» ті самі слідчі ізолятори, певною мірою схильні до повторного вчинення правопорушень. У нашому ж випадку підозрюваний (обвинувачений) перебуватиме у звичній для себе обстановці: без заборони на спілкування, заняття спортом, користування мультимедійною технікою тощо.

Мета застосування домашнього арешту така сама, як і інших запобіжних заходів – забезпечення виконання підозрюваним (обвинуваченим) покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; знищити, сховати або спотворити будь-які з речей чи документів, що мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, фахівця або перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; учинити інше кримінальне правопорушення (ч. 1 ст. 177 КПК України).

Проте слід визнати, що на сьогодні є використання домашнього арешту не досить ефективним. У 2014 році його обрано лише відносно 8,1 тис. підозрюваних, із яких 6 тис. учинили тяжкі та особливо тяжкі злочини. Питома вага домашніх арештів становить лише 5,6 % від кількості осіб, яким повідомлено про підозру в учиненні кримінальних правопорушень. Причиною цього слід вважати безініціативність сторони обвинувачення, а також недоліки під час підготовки відповідних клопотань (близько 10 % клопотань слідчі судді не задовольняють). На наш погляд із метою подальшої гуманізації кримінального судочинства застосування домашнього арешту має набути значно більшого розповсюдження, на противагу тримання під вартою. Особливо позитивним вважаємо його застосування щодо осіб із особливими потребами та неповнолітніх (адже у 2014 році домашній арешт застосовано лише щодо 363 неповнолітніх із майже 5,5 тис. повідомлених про підозру) [5, с. 33].

Загальними підставами застосування домашнього арешту є наявність обґрунтованої підозри в можливості вчинення особою кримінального правопорушення, а також ризиків, що дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний (обвинувачений) може здійснити вищезазначені дії (ч. 2 ст. 177 КПК України). Так, слідчий суддя, відмовляючи в задоволенні клопотання слідчого відносно застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту щодо громадянина Б., мотивував своє рішення тим, що відсутня обґрунтована підозра у скоєнні

гр. Б. кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України.

До того ж, домашній арешт може бути застосовано виключно в тому випадку, якщо за кримінальне правопорушення, у вчиненні якого підозрюють чи обвинувачують особу, передбачене покарання у вигляді позбавлення волі.

Таким чином, щоб обґрунтувати обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, матеріали, що мають бути долучені до клопотання слідчого, повинні містити відомості:

1) які свідчать, що особа набула статусу підозрюваного, а домашній арешт обрано як наслідок учинення нею кримінального правопорушення, за яке законодавством передбачене покарання у вигляді позбавлення волі;

2) за якими слідчий доходить висновку про наявність ризиків, зазначених у ст. 177 КПК, а також про недостатність застосування більш лояльних запобіжних заходів у запобіганні цим ризикам;

3) що характеризують особу підозрюваного (передусім, характеристики з місця роботи, навчання, місця мешкання, відомості про судимість, документи про вік, ускладнення здоров'я, сімейний стан, довідки про утриманців тощо).

4) про наявність у підозрюваного (обвинуваченого) житла. Обов'язково необхідно з'ясувати, які засоби зв'язку має підозрюваний (стаціонарний або мобільний телефон, Інтернет, рацію), кому вони належать, чи вміє він користуватися ними, хто проживає з ним у помешканні, чи згодні особи, які мешкають спільно з підозрюваним, на певні обмеження, наприклад, утриматися від користування телефоном.

Рішення про обрання домашнього арешту має форму ухвали слідчого судді, суду, яку повинно бути надіслано для виконання тому органу внутрішніх справ, під юрисдикцією якого перебуває місце мешкання підозрюваного.

КПК України не містить конкретних указівок щодо змісту такої ухвали, а отже в цьому разі потрібно керуватися ч. 3, 4 ст. 196 КПК України, згідно з якими в такій ухвалі має бути зазначено точну адресу житла, яке підозрюваний, обвинувачений не може залишати, й дату завершення дії такого запобіжного заходу. Так, Апеляційний суд Київської області скасував ухвалу слідчого судді Броварського міськрайонного суду про обрання

запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту через те, що в постановленні ухвали слідчий суддя не дотримався вимог ч. 3 ст. 196 КПК України (зокрема, не зафіксовано точну адресу житла, яке заборонено залишати підозрюваному).

Загалом, у випадку застосування домашнього арешту місце мешкання підозрюваного (обвинуваченого) має особливе значення.

Деякі науковці, звертаючись до проблематики застосування домашнього арешту, як житло трактують квартиру, будинок або кімнату, а під час плавання каюту, річкове або морське судно, де обвинувачений, підозрюваний постійно або тимчасово мешкає одноосібно, з сім'єю або іншими особами, а також інше спеціально обладнане для проживання місце або приміщення (серед іншого лікарню, приватну клініку, пансіонат, дачу, інші місця й приміщення у випадках, коли це питання стосується певної категорії осіб, які обіймають відповідальні державні посади, наділені імунітетом від кримінального переслідування, є носіями державної таємниці та ін.) [6, с. 112].

У положеннях Кримінального кодексу (КК) України поняття житла наявне у формулюванні окремого складу злочину у вигляді порушення недоторканності житла (ст. 162), кваліфікуючої ознаки деяких злочинів (ст. 185–187), а також окремої обставини, що виключає злочинність діяння, оскільки відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення є правомірною дією (ч. 5 ст. 36) [7, с. 308].

У нормах КПК України житло визначено як будь-яке приміщення, що перебуває в постійному чи тимчасовому володінні особи незалежно від його призначення і правового статусу та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові такого приміщення (ч. 2 ст. 233).

Більш детальне роз'яснення поняття житла надав Пленум Верховного Суду України – це приміщення, призначене для постійного або тимчасового проживання людей (будинок, квартира, дача, номер у готелі тощо). До житла дорівнюються також ті його частини, де може зберігатися майно (балкон, веранда, комора тощо), за винятком господарських приміщень, не пов'язаних безпосередньо з житлом (гараж, льох тощо) [8].

Таким чином, ужите законодавцем у ч. 5 ст. 181 КПК словосполучення «житло цієї особи» стосується випадків, коли

підозрюваний чи обвинувачений: 1) є власником (співвласником) такого житла; 2) зареєстрований у такому помешканні; 3) постійно або тимчасово мешкає в такому житлі без реєстрації тощо.

Відповідно, не суперечить змісту закону й надання підозрюваному житла родичами та іншими особами, а також оренда безпосередньо ним або іншою особою житла на період проведення досудового розслідування та розгляду провадження в суді [9, с. 32].

Водночас, у контексті захисту прав власника житла, який може зазнати обмежень своїх прав у разі застосування домашнього арешту до осіб, які мешкають у його житлі, Верховний Суд України в листі від 4 квітня 2013 року № 511-550/0/4-13 визнав правильною практику тих слідчих суддів, які застосовують цей запобіжний захід, заздалегідь з'ясувавши думку власника житла (якщо він відомий) [10].

До того ж, доцільно з'ясовувати і думку родичів та осіб, які спільно мешкають із підозрюваним, обвинуваченим, щодо їх згоди на проживання з особою, до якої застосовуватимуться обмеження. Якщо підозрюваний (обвинувачений) орендуватиме житло, суд повинен попередити орендодавця про основну мету оренди житла, а також заборону суборенди.

Суд також обов'язково має визначити, в який саме період доби особі заборонено залишати зазначене в ухвалі житло. Цей період має бути досить конкретним (неприпустимою є невизначеність часових параметрів, якої «у нічний час», «позаробочий час»). Так, наприклад, ухвалою Апеляційного суду Запорізької області було скасовано рішення слідчого судді, оскільки останній у резолютивній частині ухвали не визначив проміжок часу, коли підозрюваному заборонено залишати житло.

Дехто з науковців вважає домашній арешт неізоляційним запобіжним заходом [7]. Проте з такою позицією навряд чи можна погодитись. На наш погляд, домашній арешт, безумовно, слід вважати ізоляційним запобіжним заходом, щоправда, з «несуворою» формою ізоляції особи (на відміну від затримання та тримання під вартою).

До речі, законодавство інших країн (Латвія, Литва, Угорщина, Словенія, Німеччина, Швеція, РФ, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан) досить ретельно регламентує питання застосування домашнього арешту.

Так, зокрема, відповідно до Закону про кримінальне судочинство Угорщини, домашній арешт може набувати форми заборони залишати місце мешкання за певною адресою (таку заборону постановлює суд, нагляд за її дотриманням здійснює поліція). Суд розглядає домашню адресу як місце тримання під вартою. Існує також більш сувора форма домашнього арешту, коли особі не дозволяється залишати будинок, а поліція може повсякчас контролювати таку особу. Таким чином, в Угорщині домашній арешт може застосовуватися замість попереднього ув'язнення.

У Латвії домашній арешт передбачає обмеження свободи пересування підзахисного з виконанням певних вимог: він не повинен залишати своє місце мешкання, йому заборонено усно, письмово або через посередників спілкуватися з особами, зазначеними в ордері. За необхідності поліція може вести спостереження за помешканням відповідача та контролювати його поведінку.

У Словенії в разі отримання ордера на домашній арешт обвинувачуваний не може залишати будинок, де він постійно чи тимчасово проживає, або державну лікувальну чи піклувальну установу, в якій він перебуває. Суд здійснює нагляд за виконанням такого заходу безпосередньо або через поліцію.

Відповідно до КПК Республіки Молдова, домашній арешт застосовується до осіб, обвинувачених у вчиненні незначного злочину, злочину середньої тяжкості, тяжкого злочину або з необережності. Також домашній арешт може бути обрано щодо осіб віком понад 60 років, інвалідів I групи, вагітних жінок та жінок, які мають на утриманні дітей віком до восьми років, обвинувачених у вчиненні особливо тяжкого злочину. Зазвичай домашній арешт пов'язаний із певними обмеженнями: заборонаю виходити з житла; обмеженням телефонних розмов, необхідності отримання й відправлення кореспонденції та використання інших засобів зв'язку; заборонаю спілкуватися з певними особами та приймати будь-кого в себе вдома [11].

На наш погляд, доволі раціональним у практичному сенсі видається досвід Білорусі та Казахстану щодо запровадження певних обов'язків у разі застосування домашнього арешту, а саме: заборони на телефонні розмови, відправлення кореспонденції та використання засобів зв'язку; заборони на спілкування з певними

особами та прийняття кого б то не було в себе вдома; необхідність відповідати на контрольні телефонні дзвінки або інші сигнали контролю, телефонувати або особисто з'являтися у визначений час до органу, що здійснює нагляд за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного; спостереження за підозрюваним, обвинуваченим чи їх житлом, а також охорона їх помешкання або відведеного їм як житло приміщення.

Додатково сприятиме забезпеченню прав підозрюваних і норма, що деталізує процедуру здійснення перевірок осіб, щодо яких застосовано домашній арешт. До прикладу, ст. 146 КПК Республіки Казахстан передбачено, що така перевірка має відбуватися не більше двох разів у денний час і не частіше одного разу вночі. Причому перебування посадової особи в помешканні арештованого можливе за згодою цієї особи та осіб, які мешкають разом із нею, і не повинно перевищувати тридцяти хвилин.

Доволі цікавою є практика російського законодавця, коли в термін домашнього арешту зараховується час утримання під вартою, а місцем виконання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту може бути визначено й лікувальний заклад. У КПК України таких норм не передбачено, проте їх врахування було би доцільним.

Таким чином, питання застосування домашнього арешту, а також прав особи і обов'язків, щодо якої його застосовано, повинні бути детально регламентовані у КПК Україна (передусім на предмет чіткого й повного визначення переліку заборон або обмежень, що застосовуються відносно підозрюваного чи обвинуваченого під час домашнього арешту; можливості здійснення домашнього арешту в установі охорони здоров'я; зарахування терміну домашнього арешту до строку тримання під вартою).

Органи внутрішніх справ у разі надходження ухвали слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту зобов'язані негайно постановити на облік підозрюваного (обвинуваченого). Залежно від стадії кримінального провадження орган внутрішніх справ повідомляє про факт «постановлення» на облік особи, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, слідчого – під час досудового розслідування злочину, суд – під час судового провадження.

Водночас, незважаючи на безпосередню нормативну регламентацію обов'язку органу внутрішніх справ із

постановлення на облік особи, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту (ч. 4 ст. 181 КПК України), випадки порушення цих вимог є непоодинокими. Наприклад, проведеною ГСУ перевіркою виявлено, що в одному з територіальних підрозділів ОВС Житомирської області лише через півтора місяці після надходження ухвали суду про обрання двом підозрюваним запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту їх було постановлено на облік [12, с. 7].

Загалом, лише впродовж 2014 року до дисциплінарної відповідальності притягнуто 583 (або третину від усіх притягнутих до відповідальності) працівників органів внутрішніх справ за неналежне виконання ними обов'язків із забезпечення контролю за здійсненням домашнього арешту. Кількість же актів реагування органів прокуратури з питань нагляду за додержанням законів під час виконання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту зросла майже вчетверо (506 – у 2014 році порівняно зі 134 – у 2013 році) [5, с. 43].

Отже, зважаючи на специфіку діяльності пенітенціарної служби України, а також ураховуючи зарубіжний досвід, логічно, що нагляд за особами, до яких застосовано домашній арешт, повинні здійснювати працівники Державної пенітенціарної служби України (а не МВС, із огляду на специфіку діяльності міліцейського відомства). Саме їх необхідно наділити такими функціями, чітко розробити і закріпити їх права та обов'язки у вітчизняному законодавстві – шляхом внесення відповідних змін до ст. 181 КПК України. У структурі державної пенітенціарної служби необхідно створити спеціальні підрозділи для здійснення контролю за виконанням цього запобіжного заходу.

Щоб контролювати особу та виконання нею обов'язків, покладених під час досудового розслідування, працівники органів внутрішніх справ мають право здійснювати перевірки за місцем мешкання цієї особи, а також вимагати надання усних чи письмових пояснень із питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань. Такі перевірки не повинні порушувати нормальних умов життя громадян та відбуваються зазвичай удень. Виняток можуть становити випадки, коли наявна інформація про порушення особою, до якої застосовано запобіжний захід, його умов.

У літературі юридичного спрямування висвітлено різні підходи науковців щодо методів нагляду за підозрюваним (обвинуваченим) у випадку обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту [13, с. 319]. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує точка зору Ю. Г. Овчинникова, який поділяє вищезазначені методи на два види: а) без застосування спеціальних технічних засобів; б) із застосуванням технічних засобів. Способами контролю без застосування технічних засобів науковець вважає: а) раптові періодичні телефонні дзвінки або покладення обов'язку на підозрюваного телефонувати до органів досудового розслідування; б) перевірки за місцем мешкання з правом безперешкодного потрапляння до житлового приміщення; в) накладення арешту на поштові відправлення [14, с. 7]. До певної міри схожі методи контролю передбачені й ч. 5 ст. 181 КПК України.

Зрештою, у КПК України законодавець запроваджує принципово новий спосіб здійснення контролю за підозрюваним – застосування електронних засобів контролю, – що передбачає безумовне виконання підозрюваним (обвинуваченим), обов'язків покладених на нього застосуванням домашнього арешту.

Застосування електронного засобу контролю в разі обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту є правом, але не обов'язковою вимогою, що слід розуміти зі змісту ч. 5 ст. 181 та ч. 4 ст. 195 КПК України. Зокрема, є абсолютно неприпустимим застосування електронних засобів контролю, що суттєво порушують нормальний спосіб життя особи, спричиняють значні незручності у плані їх носіння або можуть становити небезпеку для життя та здоров'я особи, яка їх використовує (наприклад, носіння електронного засобу контролю може бути протипоказане хворим на серцево-судинні хвороби).

Натомість, відносно осіб, які не мають протипоказань до носіння електронних засобів контролю, відмова від нього, умисне зняття, пошкодження або інше втручання в його роботу з метою ухилення від контролю і намагання вчинити зазначені дії може бути розцінене як умисне невиконання обов'язків, що надає право змінити запобіжний захід на більш суворий – тримання під вартою.

У КПК України чітко визначені строки можливого застосування домашнього арешту – до двох місяців. За особливої необхідності, пов'язаної зі складністю кримінального провадження, цей строк може бути подовжений до шести місяців,

але він є граничним. По тому ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту припиняє свою дію і запобіжний захід вважається скасованим.

Рішення слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову в його застосуванні, як і щодо подовження строку цього запобіжного заходу, можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному порядку (п. 4, 5 ч. 1 ст. 309 КПК України) прокурором та іншими учасниками кримінального провадження.

Таким чином, домашній арешт – більш гуманний запобіжний захід, порівняно з триманням під вартою. Саме тому його запровадження є прогресивним для українського законодавства. Зважаючи на підвищену увагу з боку міжнародної спільноти до цих питань, рішень ЄСПЛ відносно допущених в Україні порушень під час узяття осіб під варту та їх подальшого тримання, питання вдосконалення порядку застосування домашнього арешту є надзвичайно актуальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Российское законодательство X–XX веков. – М. : Юрид. лит, 1991. – Т. 8 : Судебная реформа. – 496 с.

2. Макаренко Є. І. Домашній арешт: поняття, мета, підстави і порядок застосування / Є. І. Макаренко // Право і суспільство. – 2014. – № 1. – С. 234–235.

3. Люблинский П. И. Свобода личности в уголовном процессе: меры, обеспечивающие неуклонение обвиняемого от правосудия / П. И. Люблинский. – СПб. : Сенат. тип., 1906. – 711 с.

4. Фаринник В. І. Домашній арешт – альтернатива триманню під вартою // Юридичний вісник України. – 2012. – № 25. – 23–29 черв.

5. Про стан протидії злочинності, корупції та прокурорсько-слідчу роботу на території України за 2014 рік [Електронний ресурс] : аналіт. довідка / Генеральна прокуратура України. – 33 с. – Режим доступу :

<http://www.gp.gov.ua/>.

6. Балтабаев К. Т. Понятие «жилище» при применении домашнего ареста в качестве меры пресечения (процессуально-правовой аспект) / К. Т. Балтабаев // Научные труды

Карагандинского юридического института МВД РК. – Караганда : КЮИ МВД РК им. Б. Бейсонова, 2002. – Вып. 6.

7. Дідюк І. Л. Особливості обґрунтування підстав та умов обрання домашнього арешту / І. Л. Дідюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2013. – № 3 (31).

8. Про судову практику у справах про злочини проти власності [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листоп. 2009 р. № 10. – Режим доступу :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09/print1388479238030397>

9. Ищанов Г. С. Домашний арест: проблемы и перспективы / Г. С. Ищанов // Российская юстиция. – 2007. – № 11. – С. 32–36.

10. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України [Електронний ресурс] : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 квіт. 2013 р. № 511-550/0/4-13. – Режим доступу :

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>.

11. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова от 7 июня 2003 г. № 122-XV [Электронный ресурс] : по сост. на 19 дек. 2011 г. – Режим доступу :

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=326970&lang=2>.

12. Аналіз практики затримання слідчими підозрюваних, обрання їм запобіжних заходів, повідомлення про підозру особам в учиненні кримінальних правопорушень слідчими органів внутрішніх справ України протягом 2014 року (від 31 січ. 2015 р. № 13/5/1-129) / Міністерство внутрішніх справ України.

13. Крайнюк В. Г. Домашній арешт як запобіжний захід у кримінальному провадженні / В. Г. Крайнюк // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юрид. науки. – 2013. – Т. 26 (65). – № 2–1, ч. 2.

14. Овчинников Ю. Г. Домашний арест как мера пресечения в уголовном процессе : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / Ю. Г. Овчинников. – Омск, 2006. – 22 с.